

Nieuw Nederlands

TLPST

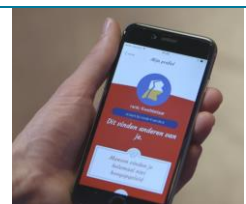
Lesbrief nummer 23 – december 2015

Wilt u laten weten wat u van deze TLPST vond? Hebt u tips voor de volgende aflevering? Mail ons: redactie@tlpst.nl.

Hoe klink jij?

Wat vinden andere mensen van hoe jij praat? Je kunt het nu uitvinden met een nieuwe app, die *Sprekend Nederland* heet. Je kunt ermee luisteren naar het accent van mensen die je niet kent en zeggen wat je ervan vindt.

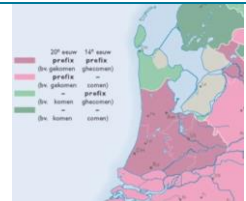
> [Lees verder](#)

Ik ben komen

Nederlandse dialecten verschillen op allerlei manieren van elkaar. Ze hebben bijvoorbeeld verschillende woorden (in het zuiden zegt men *friet*, in het noorden *patat*) en een verschillende uitspraak. Is dat altijd zo geweest?

> [Lees verder](#)

Robots geven taalles in Tilburg en Utrecht

Robots geven binnenkort taalles aan jonge kinderen die uit een ander land komen. Ze doen dat in sommige opzichten beter dan mensen, want ze worden minder snel ongeduldig dan echte leraren.

> [Lees verder](#)

Foute wetenschappers, foute taal

Sommige onderzoekers spelen vals. Ze jatten uit het onderzoek van collega's, of schaven onderzoeksresultaten bij. Uiteindelijk lopen ze toch tegen de lamp, want fout onderzoek herken je aan foute taal.

> [Lees verder](#)

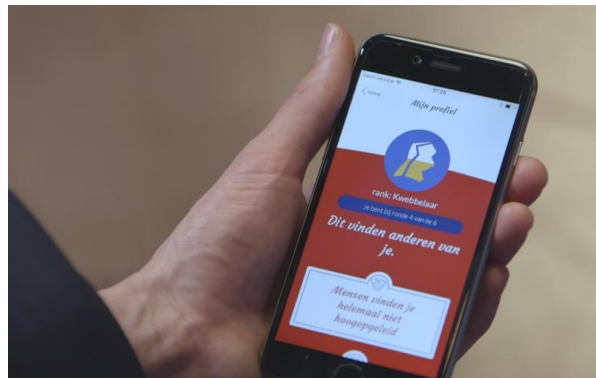
Hoe klink jij?

Wat vinden andere mensen van hoe jij praat? Je kunt het nu uitvinden met een nieuwe app, die *Sprekend Nederland* heet. Je kunt ermee luisteren naar het accent van mensen die je niet kent en zeggen wat je ervan vindt. En je kunt ook zinnestjes inspreken en zo te weten komen wat andere mensen van jouw manier van spreken vinden!

Zodra je iemand hoort praten, weet je meteen al allerlei dingen over hem of haar: hoe oud hij of zij ongeveer is, en waar hij of zij ongeveer vandaan komt. En natuurlijk ook of hij een hij is of zij een zij.

Die accenten roepen vaak ook vooroordelen op. Sommige mensen denken bijvoorbeeld eerder dat iemand dom is als hij of zij Limburgs of Amsterdams praat. Of ze vinden iemand onbetrouwbaar door een Haags of een Achterhoeks accent.

Hoe werkt dat precies? En wat vinden mensen van jouw accent? Om dat te weten te komen heeft de omroep NTR een app gemaakt waarin je zinnestjes kunt inspreken die dan door anonieme anderen worden beoordeeld. Als er genoeg oordelen zijn, krijg je vanzelf een rapportje. Je kunt natuurlijk ook zelf andere stemmen beoordelen.

De app *Sprekend Nederland*.

De NTR zendt deze maand ook een tv-programma uit waarin meer van dit soort dingen worden uitgelegd. Want door de app te gebruiken doe je ook nog eens mee aan een wetenschappelijk onderzoek. Taalwetenschappers willen bijvoorbeeld weten welke accenten in Nederland populair zijn en waarom. Maar ze willen ook graag de stemmen hebben van zoveel mogelijk mensen, bijvoorbeeld voor het trainen van computers die taal moeten kunnen verstaan. Je vindt er meer informatie over op [de website van Sprekend Nederland](#).

Vragen en opdrachten

- 1 Spreek jij met een accent of vind jij dat je ABN (Algemeen Beschaafd Nederlands) spreekt?
- 2 Wat vind jij van je eigen stem als je die terughoort op een opname?
- 3 In de tekst staat dat accenten vaak vooroordelen oproepen.

Overleg in de klas:

- a. Wie van jullie heeft wel eens te maken gehad met vooroordelen naar aanleiding van de manier waarop hij of zij praat?
- b. Welke accenten of welke manieren van praten roepen bij jullie direct een vooroordeel op?
- c. Denken jullie dat een accent alleen een vooroordeel oproept in gebieden waar dat accent niet gesproken wordt? Waarom wel/niet?

- 4 Bekijk met de klas de oproep om de Sprekend Nederland-app te downloaden op [de website van Sprekend Nederland](#). Het is een filmpje van ongeveer 1 minuut.

Wie van jullie lijkt het leuk om deze app te downloaden en mee te werken aan het onderzoek?

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Ik ben komen

Nederlandse dialecten verschillen op allerlei manieren van elkaar. Ze hebben bijvoorbeeld verschillende woorden (in het zuiden zegt men *friet*, in het noorden *patat*) en een verschillende uitspraak. Maar ze kunnen ook van elkaar verschillen in grammatica. Bijvoorbeeld: in het noorden van Nederland zegt men *ik ben komen* in plaats van *ik ben gekomen*. Is dat altijd zo geweest?

Dialectologen zijn taalwetenschappers die zich met dialect (zoals het Brabants en het Gronings) bezighouden. Een van de dingen die ze doen, is op landkaarten aangeven waar een dialect precies gesproken wordt. En soms kijken ze ook naar onderdelen van zo'n dialect, zoals het verspreidingsgebied van losse woorden als *friet* en *patat*. Of ze kijken naar een zinnetje als *ik ben komen*. Dat zinnetje komt vooral voor in allerlei dialecten uit het noorden van het Nederlandse taalgebied. In het zuiden zeggen ze meestal *ik ben gekomen*.

De taalkaart voor *ik ben komen* en *ik ben gekomen*.

Soms levert het onderzoek naar dialecten bijzondere dingen op. Dialectoloog Marc van Oostendorp vertelt daarover in [dit filmpje](#). Hij laat zien dat de kaart voor *ik ben komen* tegenover *ik ben gekomen* er in de veertiende eeuw heel anders uitzag: toen werd *ik ben komen* juist gezegd in het zuiden – in Brabant, Limburg en ook in Vlaanderen – en zei men in Groningen *ik ben gekomen*.

Dialecten veranderen dus in de loop van de tijd, net als talen. En sommige eigenschappen van dialecten kunnen daarbij blijkbaar van plaats verwisselen.

Vragen en opdrachten

Werk in tweetallen.

1a Dialectologen zijn taalwetenschappers die zich met dialect bezighouden. Wist je dat dat werk bestond?

1b Lijkt het je interessant werk? Waarom wel/niet?

Overleg in de klas:

2a Hoeveel van jullie zeggen *friet* en hoeveel zeggen *patat*?

2b In de tekst staat dat men in het zuiden *friet* zegt en in het noorden *patat*. In de klas zouden jullie dus allemaal hetzelfde antwoord gegeven moeten hebben. Klopt dat?

3a Hoeveel van jullie zeggen *ik ben komen* en hoeveel zeggen *ik ben gekomen*?

3b Klopt dat ook met wat er in de tekst staat?

4a Wie van jullie spreekt een dialect? Welk dialect?

4b Zijn er in de klas verschillen op dit gebied of praat iedereen hetzelfde?

5 Kunnen jullie woorden verzinnen die alleen in het gebied waar jullie wonen gebruikt worden?

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Robots geven taalles in Tilburg en Utrecht

Robots geven binnenkort taalles aan jonge kinderen die uit een ander land komen. Ze doen dat in sommige opzichten beter dan mensen, want ze worden minder snel ongeduldig dan echte leraren.

Een robot die de leraar vervangt, zou dat niet prettig zijn? Om het antwoord op die vraag te kennen, wordt er steeds meer onderzoek gedaan. Een Amerikaanse universiteit ontwikkelt software die robots in staat stelt kinderen te helpen bij rekentaken. En in Zwitserland helpt een robot kinderen met handschrifttoefeningen: hij schrijft woorden slordig op en de kinderen moeten hem leren dat netter te doen.

Ook in Nederland staan robots te trappelen om aan het werk te gaan. In Tilburg en Utrecht zullen ze anderstalige kinderen van vijf en zes jaar begeleiden bij het Nederlands leren.

Schrijfoefeningen met een robot.

Ieder kind krijgt een tablet met daarop een programma om de taal te leren. De robot legt eerst uit wat het kind gaat leren voordat de les begint. Daarna houdt de robot het kind goed in de gaten, zodat hij kan helpen als het kind iets niet snapt. Door deze manier van werken zouden kinderen beter een taal leren. Het enige probleempje is dat het veel geld kost, want je hebt één robot per kind nodig.

De robots worden begeleid door robotkundigen en specialisten in taal. Misschien duiken robotleraren binnenkort [ook bij jou in de klas](#) op!

Vragen en opdrachten

Overleg in de klas:

- 1 Wat is jullie eerste reactie na het lezen van deze tekst? Denken jullie dat dit werkt?
- 2a In de tekst wordt als voordeel genoemd dat robots minder snel ongeduldig worden. Kunnen jullie nog meer voordelen verzinnen?
- 2b In de tekst wordt als nadeel genoemd dat het veel geld kost om robots in te zetten. Kunnen jullie nog meer nadelen verzinnen?
- 3 Men gaat ervan uit dat het leren van een nieuwe taal beter gaat met behulp van een robot dan door gewoon online te oefenen. Waarom zou dat zo zijn?
- 4a Bij welke taalles of welk onderdeel van een taalles zouden jullie op school robots kunnen inzetten?
- 4b Bij welke andere vakken zien jullie mogelijkheden voor robots?

- 5 Onze wereld is aan het 'robotiseren'. Robots worden niet alleen leermiddelen, maar ook leeronderwerpen, zoals je onder andere kunt zien aan de aandacht voor programmeren in het onderwijs. Wie van jullie ziet wel een carrière binnen de robotica voor zich?

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Foute wetenschappers, foute taal

Sommige onderzoekers spelen vals. Ze jatten uit het onderzoek van collega's, schaven onderzoeksresultaten bij of schrijven over een onderzoek dat ze helemaal niet hebben uitgevoerd. Uiteindelijk lopen ze toch tegen de lamp, want fout onderzoek herken je aan foute taal.

Onderzoekers vergeleken een reeks artikelen waarvan bekend was dat ermee geknoeid was met een reeks artikelen die in orde was. Beide reeksen gingen over dezelfde onderwerpen en waren in dezelfde tijdschriften verschenen.

De vergelijking levert een opmerkelijk resultaat op. De auteurs van de vervalste wetenschappelijke artikelen gebruiken veel meer moeilijke vaktaal dan de auteurs van eerlijke artikelen.

Daar houdt het niet bij op. Het is ook nog eens moeilijker om de foute artikelen te lezen, omdat er veel meer ingewikkelde formuleringen in gebruikt worden. Bovendien wordt er in die artikelen vaak naar andere wetenschappelijke artikelen verwezen. Door al die trucs kost het lezers veel tijd en moeite om de teksten te lezen.

De valsspellers gebruiken nog een trucje: in de foute artikelen staan minder woorden die een positieve emotie weergeven. Daarmee willen de onderzoekers voorkomen dat andere wetenschappers hun teksten te enthousiast gaan lezen.

Wat we hierboven verteld hebben, komt uit *een onderzoek* van wetenschappers die werken aan de universiteit van Stanford in de Verenigde Staten. Zij hebben niet geknoeid met de resultaten ... denken wij.

Vragen en opdrachten

1a In de eerste alinea staat: *schaven onderzoeksresultaten bij*. Wat wordt bedoeld met *bijschaven*?

1b In de eerste alinea staat ook: *uiteindelijk lopen ze toch tegen de lamp*. Wat betekent de uitdrukking *tegen de lamp lopen*?

2a Volgens het onderzoek blijken auteurs van vervalste artikelen veel meer moeilijke vaktaal te gebruiken dan auteurs van eerlijke artikelen. Wat is vaktaal?

2b Waarom zouden deze auteurs veel vaktaal gebruiken?

- 3a** Volgens het onderzoek gebruiken ‘foute’ auteurs veel ingewikkelde formuleringen, waardoor de artikelen lastiger te lezen zijn.

Werk in tweetallen, en probeer de volgende zin zo kort mogelijk te maken zonder dat de inhoud verandert:

Op basis van de moeilijkheidsgraad van de in de artikelen voorkomende woorden is op zeer eenvoudige wijze te achterhalen of er in bepaalde gevallen sprake zou kunnen zijn van een niet-wetenschappelijk onderbouwd artikel dat geschreven is met de bedoeling om de lezer te misleiden.

- 3b** Maak een zo lang mogelijke zin waarmee je eigenlijk alleen maar zegt dat je te laat in de les bent, omdat je je verslapen hebt.

- 4** Op school gebeurt het uiteraard ook wel eens dat leerlingen ‘oneerlijke artikelen’ inleveren.

Overleg in de klas:

- a. Waarop zullen docenten letten bij het nagaan van de echtheid van jullie opdrachten?
- b. Wie van jullie is wel eens tegen de lamp gelopen in zo’n geval?

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Antwoorden bij het eerste onderwerp

1 t/m 4 Eigen antwoorden.

Antwoorden bij het tweede onderwerp

1 t/m 5 Eigen antwoorden.

Antwoorden bij het derde onderwerp

1 en 2 Eigen antwoorden.

3 Waarschijnlijk omdat je op een 'menselijke' manier reactie krijgt. 'Goed gedaan!' uit de mond van een robot heeft een ander effect dan 'goed gedaan!' als woorden op een beeldscherm. Ook blijken mensen meer te willen doen voor een robot dan voor een computerscherm.

4 en 5 Eigen antwoorden.

Antwoorden bij het vierde onderwerp

1a Tekortkomingen wegwerken, aanpassen wat niet aan de eisen voldoet, onderzoeksresultaten negeren als ze de onderzoekers niet uitkomen, of onderzoeksresultaten veranderen.

1b Betrapt worden.

2a Woorden die alleen binnen een bepaald vakgebied gebruikt worden.

2b Met al die vaktermen willen ze verbloemen dat het artikel inhoudelijk niet klopt.

3 en 4 Eigen antwoorden.
